

Forslag til  
Natura 2000-plan 2009-2015

Brabrand Sø med omgivelser  
Natura 2000-område nr. 233  
Habitatområde H233



.....  
MILJØMINISTERIET

By- og Landskabsstyrelsen

# Kolofon

**Titel:**

Forslag til Natura 2000-plan 2009-2015. Brabrand Sø med omgivelser  
Natura 2000-område nr. 233  
Habitatområde H233

**Emneord:**

Habitatdirektivet, Miljømålsloven, målsætninger, indsatsprogram,  
Natura 2000-planer, næringsrige søer, rigkær, odder, damflagermus

**Udgiver:**

Miljøministeriet, By- og Landskabsstyrelsen

**Ansvarlig institution:**

Miljøcenter Århus  
Lyseng Allé 1  
8270 Højbjerg  
www.blst.dk

**Copyright:**

By- og Landskabsstyrelsen, Miljøministeriet

**Sprog:**

Dansk

**År:**

2009

**ISBE nr.**

978-87-7091-562-5

**ISBN nr.**

978-87-7091-563-2

**Dato:****Forsidefoto:** Årslev Engsø

Fotograf: NatureEyes /Christian A. Jensen

**Resume:**

Forslag til Natura 2000-plan for Brabrand Sø med omgivelse (nr. 233). Natura 2000-planen skal sikre gunstig bevaringsstatus for områdets udpegede arter og naturtyper. Området og truslerne mod de udpegede naturtyper og arter beskrives, og der fastlægges målsætninger og indsatser for naturtyperne og arterne. Der foretages en strategisk miljøvurdering af planen.

Må citeres med kildeangivelse

## Indhold

|  |  |
|--|--|
| Forord .....   | 4  |
| Natura 2000-planlægning .....  | 5  |
| <i>Natura 2000-planen er bindende for myndighederne</i> .....                  | 6  |
| Områdebeskrivelse .....  | 6  |
| Trusler mod områdets naturværdier .....  | 7  |
| Igangværende pleje og genopretning .....                                       | 9  |
| Tilstand og bevaringsstatus/prognose .....                                     | 9  |
| <i>Vurdering af tilstand</i> .....   | 10                                       |
| <i>Vurdering af bevaringsstatus/prognose</i> .....                             | 12                                       |
| Målsætning .....   | 14                                       |
| <i>Overordnet målsætning for Natura 2000-området</i> .....                     | 15                                       |
| <i>Konkrete målsætninger for naturtyper og arter</i> .....                     | 15                                       |
| <i>Modstridende interesser</i> .....   | 16                                       |
| Indsatsprogram .....   | 16                                       |
| <i>Generelle retningslinjer</i> .....  | 17                                       |
| <i>Konkrete retningslinjer</i> .....   | 17                                       |
| <i>Forslag til virkemidler</i> .....   | 19                                       |
| Sammenhæng og synergi med vandplan .....                                       | 19                                       |
| Strategisk miljøvurdering .....  | 19                                       |
| Bilag 1. Kort over Natura 2000-områdets placering<br>og afgrænsning .....      | 21                                       |
| Bilag 2. Opsummering af Natura 2000-planen og forslag til<br>virkemidler ..... | 22                                       |
| Bilag 3. Væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver .....                     | 23                                       |
| Bilag 4. Miljørapport for Natura 2000-planen .....                             | <b>Fejl! Bogmærke er ikke defineret.</b> |

## **Forord**

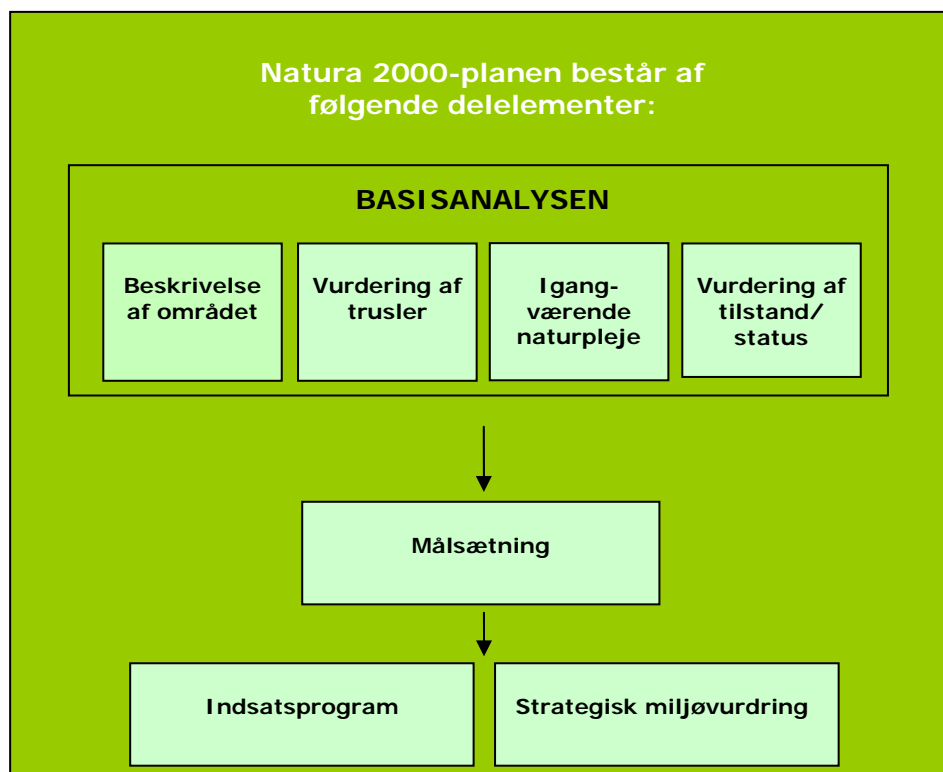
Forordet indskrives i den endelige plan.

## Natura 2000-planlægning

EU's Natura 2000-direktiver (Fuglebeskyttelses- og Habitatdirektiverne) forpligter Danmark til at gøre den nødvendige indsats for at sikre eller genoprette en række sjældne, truede eller karakteristiske naturtyper og arter. Gennem en målrettet indsats i de udpegede Natura 2000-områder bidrager Danmark til at sikre den europæiske natur og dens mangfoldighed.

Med henblik på at prioritere den nødvendige indsats udarbejder staten en Natura 2000-plan, der dækker hvert af de udpegede beskyttelsesområder. Natura 2000-planen er en sammenfattende plan, som både indeholder Natura 2000-skovplan for de skovbevoksede fredskovpligtige arealer og Natura 2000-plan for øvrige områder. Skov- og Naturstyrelsen er ansvarlig for de dele af den sammenfattende Natura 2000-plan, som vedrører skovbevoksede fredskovpligtige arealer. By- og Landskabsstyrelsen er ansvarlig for de øvrige dele af planen.

Planen omfatter "udpegningsgrundlaget", dvs. de naturtyper og arter, som området er udpeget for. Natura 2000-planens indhold er vist i figur 1.



Figur 1. Opbygning af en Natura 2000-plan.

### **Natura 2000-planen er bindende for myndighederne**

Natura 2000-planen er bindende, således at alle myndigheder i deres arealdrift, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt skal lægge Natura 2000-planen til grund. Planen forventes vedtaget i 2010, hvorefter kommunerne og Skov- og Naturstyrelsen udarbejder bindende handleplaner, som skal sikre gennemførelsen af Natura 2000-planen. Direkte statslig opfølgning i form af bekendtgørelser o.l. sker dog på grundlag af Natura 2000-planen. Offentlige lodsejere kan vælge at gennemføre Natura 2000-planen direkte i deres drifts- og plejeplaner.

Planens målsætninger er bindende og skal desuden anvendes ved konsekvensvurdering i forbindelse med myndighedsudøvelse, jf. Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 408 af 1. maj 2007 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter.

Indsatsprogrammets retningslinjer er ligeledes bindende og danner grundlag for områdets handleplan og eventuelle drifts- og plejeplaner.

Natura 2000-planen koordineres med vandplanen for hovedvandopland Århus Bugt og bliver ligesom denne revideret hvert 6. år. De dele af Natura 2000-planen, der vedrører skovbevoksede fredskovspligtige arealer, revideres dog kun hvert 12. år.

### **Områdebeskrivelse**

Natura 2000-området har et areal på 521 ha og afgrænses som vist på bilag 1. Natura 2000-området består af Habitatområde nr. H233. [På By- og Landskabsstyrelsens hjemmeside \(www.blst.dk/Natura2000plan\)](http://www.blst.dk/Natura2000plan) samt i figur 2 og bilag 2 er der angivet hvilke naturtyper og arter, der udgør udpegningsgrundlaget for dette område.

| <b>Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 233</b> |                                       |  |
|---|---------------------------------------|--|
| <b>Naturtyper:</b>                                  | Næringsrig sø (3150)<br>Rigkær (7230) | Bøg på muld (9130)<br>Ege-blandskov (9160)<br>Elle- og askeskov (91E0) |
| <b>Arter:</b>                                       | Damflagermus (1318)                   | Odder (1355)   |

*Figur 2. Naturtyper og arter, der udgør udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området.*

Natura 2000 området er beliggende i en tunneldal i den vestlige ende af Århus By. Århus Ådal blev dannet under sidste istid af strømmende smeltevand under det daværende isdække. Efter isafsmeltningen blev

ådalene omdannede til en smal, lavvandet brakvandsfjord, der strakte sig fra Kattégat ind gennem dalen til Skibby. Efterfølgende landhævning dannede Brabrand Sø. Umiddelbart vest for Brabrand Sø var et større vådområde kunstigt afvandet. I 2003 blev afvandingen standset, og den nuværende Årslev Eng sø blev etableret.

Brabrand Sø er en naturlig næringsrig sø, som i en uberørt naturtilstand ville huse en rig flora af undervandsplanter, samt store bestande af vandinsekter og forskellige rovfisk. Belastning med næringsstoffer fra landbrug og tidligere tilledninger af spildevand har medført, at søen nu har ringe sigtddybde og et begrænset indhold af karakteristisk undervandsvegetation.

Trods Årslev Eng sø's korte levetid er søen allerede blevet tilholdssted for mange fugle, også sjældne fuglearter. En vådbundsflora er ligeledes begyndt at etablere sig.

Langs bredden af søerne ligger flere rigkær, hvoraf enkelte stadig indeholder sjældne planter som f.eks. kødfarvet gøgeurt. Langs Brabrand Sø findes desuden enkelte småkovspartier med bøge-, ege- og elle- og askebevoksninger. I et vandhul syd for Brabrand Sø er der fundet grøn mosaikguldsmed.

I basisanalyserne for Natura 2000-området Brabrand Sø med omgivelser findes der en mere detaljeret gennemgang af området. [Se By- og Landskabsstyrelsens hjemmeside.](#)

Natura 2000-området ligger i Århus Kommune og indenfor vandplanområdet hovedvandopland Århus Bugt.

## **Trusler mod områdets naturværdier**

I det følgende afsnit skal de oplyste trusler forstås som påvirkninger af naturtyper og arter, der er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området. Trusler er i den forbindelse aktuelt forekommende og konkrete påvirkningsfaktorer, der enkeltvis eller i samvirkning vil kunne forhindre, at naturtyperne og arterne opnår gunstig bevaringsstatus. Det kan dog også være potentielle påvirkningsfaktorer i det omfang, at der er viden om, at påvirkningerne periodevis er forekommet i området, men aktuelt ikke er til stede. Aktuelle påvirkninger, der f.eks. reguleres internationalt eller i anden sammenhæng, og derfor ikke er et anliggende for Natura 2000-planen, kan også fremgå, men vil ikke være en del af denne Natura 2000-plans indsatsprogram.

*Arealreduktion/fragmentering* Rigkær er truet af arealreduktion på grund af manglende afgræsning. Rigkærene er derfor små og adskilte fra hinanden. Naturtypernes tilknyttede plante- og dyreliv har derved en øget risiko for at uddø, fordi de beskedne arealer ikke kan opretholde så mange og så store bestande af de pågældende arter, og

fordi de isolerede forekomster forringer arternes spredningsmuligheder.

Den lille delbestand af odder i området er delvis isoleret og består kun af ganske få individer, og spredningsvejene til den nærmeste bestand (i Tåstrup Sø) er usammenhængende.

*Næringsstofbelastning* Naturtilstanden i Brabrand Sø og Årslev Engsø er ikke tilfredsstillende som følge af, at næringsstoftilførslen til søerne stadig er for stor.

Luftbåren kvælstofforurening udgør en trussel mod kvælstoffølsomme naturtyper som rigkær samt skovnaturtyperne. Næringsstoffer ført med dræn- og grundvand kan desuden være en trussel mod rigkærene. Ved belastning med kvælstof vil robuste og kvælstofelskende plantearter, som kraftigt voksende græsser og stor nælde, udkonkurere lavtvoksende og lyskrævende mosser, laver og plantearter.

*Pesticider og gifte* Miljøfarlige stoffer udgør en trussel mod Odderen, da den lever af fisk, og de miljøfarlige stoffer ophobes i fiskene.

*Tilgroning* er et problem i rigkærene først og fremmest på grund af manglende græsningsdrift. Men også Brabrand Sø er under tilgroning i sumpplanter.

*Uhensigtsmæssig hydrologi* er et problem for flere rigkærspartier, idet disse er grøftede og/eller drænede.

*Uhensigtsmæssig drift* Intensiv skovdrift kan medføre, at skovnaturtyper forringes eller ødelægges. Der er i øvrigt en utilstrækkelig beskyttelse af skovnaturtyper mod bl.a. konvertering til andre træarter.

*Forstyrrelser* af odderen. Der færdes mange mennesker i dette Natura 2000-område. Der skal sikres uforstyrrede arealer til denne art.

*Prædation, jagt og fiskeri* Trafikdrab er en trussel mod odderen, ligesom rusedrukning kan være en trussel mod arten.





*Ugræssede arealer ved Brabrand Sø. Foto: Jens Erik Lindgaard.*

*Mangel på egnede ynglesteder* kan være en trussel mod damflagermus.

## **Igangværende pleje og genopretning**

Århus Amt har i samarbejde med Århus Kommune og Skov- og Naturstyrelsen restaureret Brabrand Sø i perioden fra 1988 til 1993 ved oppumpning af fosforholdigt sediment. I 2003 har samme parter gennemført etableringen af Årslev Engsø.

Århus Kommune har etableret afgræsning på enkelte eng- og kærealer omkring Brabrand Sø.

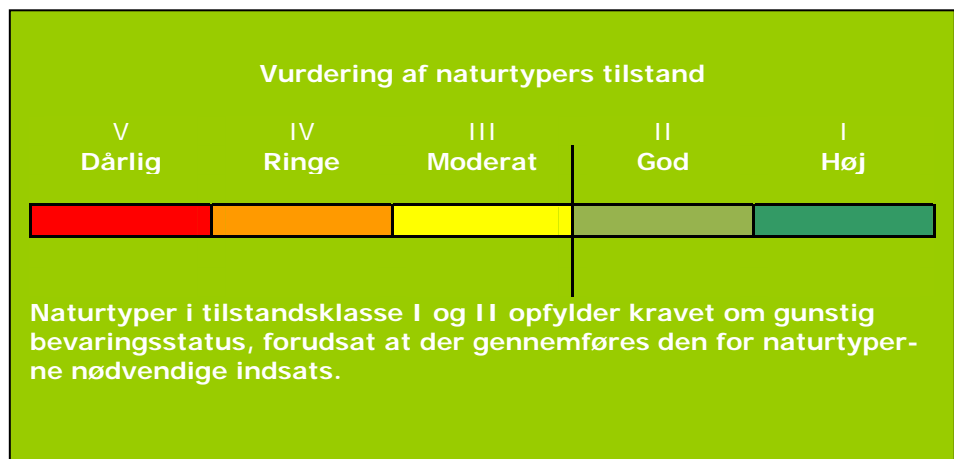
## **Tilstand og bevaringsstatus/prognose**

For nogle naturtyper er der udviklet et system til vurdering af den enkelte naturtypes *tilstand*, som er et udtryk for typens aktuelle naturindhold og en række andre målbare faktorer.

*Bevaringsstatus* for naturtyper og arter er derimod en vurdering af, hvordan deres tilstand vil være i fremtiden, såfremt der ikke sker ændringer i udnyttelsen og i de trusler, der eksisterer i dag. Der er således tale om en *prognose* for arternes og naturtypernes udviklingsretning. I de følgende afsnit er der nærmere beskrevet tilstand og bevaringsstatus/prognose for områdets naturtyper og arter.

### Vurdering af tilstand

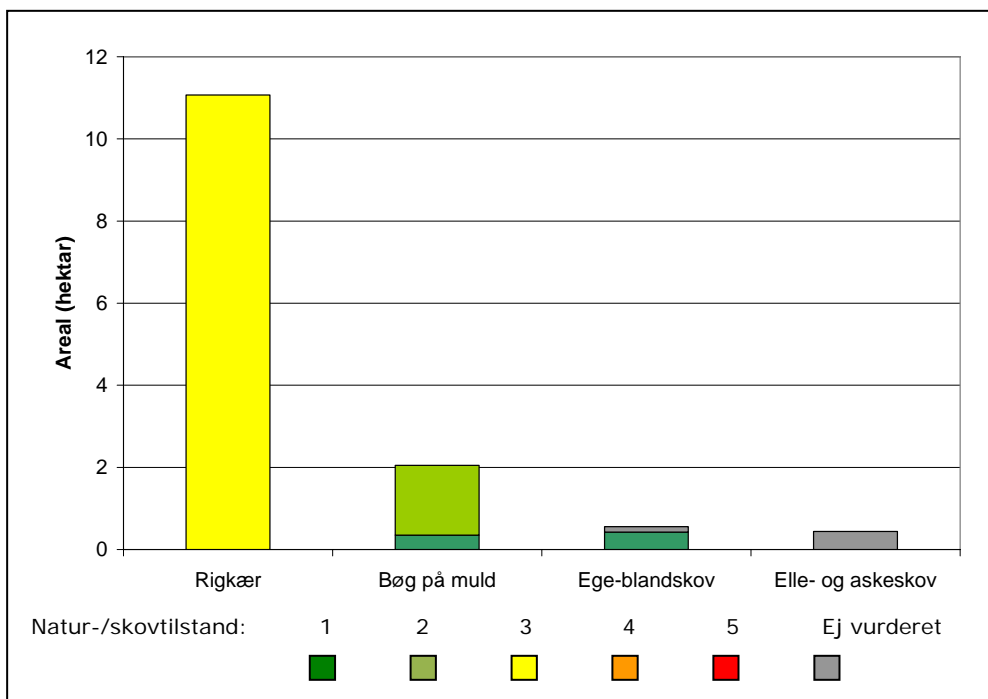
Der er foretaget en vurdering af tilstanden i 23 lysåbne naturtyper og 10 skovtyper. Naturtyperne er kortlagt i dels basisanalyserne, dels i en efterfølgende kortlægning. Desuden er tilstanden vurderet for udvalgte forekomster af 5 søtyper. Vurderingen bygger på et system, der inddeler forekomster af Habitatdirektivets naturtyper i 5 tilstandsklasser (figur 3), hvor I (høj) er bedst og V (dårlig) er værst. Som led i beregningen af tilstanden beregnes både et artsindeks, baseret på indholdet af plantearter i en cirkel med radius på 5 m og et strukturindeks, baseret på vegetationshøjden, opvækst af vedplanter, forekomst af drængrøfter m.m. For skovnaturtyperne baseres strukturindeks bl.a. på omfang af jordbearbejdning, afvandingsforhold, forekomst af invasive arter og trækronernes lagdeling i forskellige etager.



Figur 3. Tilstandsklasser for naturtyper.

Strukturindeks og artsindeks sammenvejes til et samlet udtryk for natur/skovtilstanden på arealet. Et højt strukturindeks kombineret med et lavt artsindeks viser, at naturarealet har forudsætninger for et højt naturindhold, men at de karakteristiske arter ikke er til stede. Et højt artsindeks kombineret med et lavt strukturindeks kan anvendes som et redskab til at lokalisere artsrige forekomster med et stort behov for pleje eller anden indsats.

I figur 4 er vist natur/skovtilstanden for Natura 2000-områdets naturtyper. Kun en mindre del af vandhullerne er tilstandsvurderet og er derfor ikke medtaget i figuren.



Figur 4. Natur-/skovtilstand for Natura 2000-områdets naturtyper.

Riggær er den eneste lysåbne terrestriske naturtype på udpegningsgrundlaget for dette område. Som det fremgår, giver struktur- og artsindeks en samlet naturtilstandsklasse 3. Der er derfor behov for rydning og afgræsning/høslet på mange rigkærsarealer.

Ud af de ca. 11 ha der er kortlagt som rigkær har de knap 5 ha et strukturindeks på I. De resterende ca. 6 ha har et strukturindeks på III og IV. Knap 3 ha rigkær har et artsindeks på II. De resterende ca. 8 ha har et artsindeks på III og IV. Dermed er der kun ganske små områder, som indeholder en tilfredsstillende rigkærsflora, mens der stadig er lidt større arealer, som er lysåbne og afgræssede.

For skovnaturtyperne har alle arealer et struktur- og artsindeks på I eller II, hvorfor naturtilstanden ligeledes er i klasse I eller II. Som det ses, har især ege-blandskoven et højt naturindhold. Hele arealet med elle- og askeskov samt et delareal med ege-blandskov er endnu ikke tilstandsvurderet.

To af områdets små søer/vandhuller er kortlagt og tilstandsvurderet. Heraf er 1 i høj naturtilstand og 1 i god naturtilstand. Begge er næringsrige søer.

Se kort med tilstandsvurdering af de enkelte forekomster i Natura 2000-området på [By- og Landskabsstyrelsens hjemmeside](#) under "Se

på kort”.

Der er endnu ikke udviklet et system til vurdering af tilstanden for en række lysåbne naturtyper, marine naturtyper, større søer, vandløb samt fugle og andre arter.

### **Vurdering af bevaringsstatus/prognose**

Miljømålsloven og EU's Habitatdirektiv fastsætter som et overordnet mål, at naturtyper og arter, som Natura 2000-områderne er udpeget for, skal have en gunstig bevaringsstatus. Gunstig bevaringsstatus er defineret i Habitatdirektivet (figur 5) på det biogeografiske niveau.

**Gunstig bevaringsstatus**

En naturtype har en gunstig bevaringsstatus, når:

- det naturlige udbredelsesområde og samlede areal med naturtypen er stabilt eller stigende
- de særlige strukturer og funktioner, der er nødvendige for typens opretholdelse på langt sigt, er til stede nu og i overskuelig fremtid
- typens karakteristiske arter har en gunstig bevaringsstatus

En art har en gunstig bevaringsstatus, når:

- den på langt sigt kan opretholde sig selv som en levedygtig bestanddel af dens naturlige levesteder
- dens naturlige udbredelsesområde hverken er i tilbagegang, eller at der er sandsynlighed herfor inden for en overskuelig fremtid
- der både nu og i fremtiden vil være tilstrækkeligt store levesteder til at bevare dens bestande

*Figur 5. Definition af gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau for naturtyper og arter.*

Gunstig bevaringsstatus skal dog ifølge EU's vejledning til direktivets artikel 6 også anvendes på de enkelte Natura 2000-områder, men der findes ingen retningslinjer for, hvorledes denne vurdering skal foretages. Den første Natura 2000-plan laves på grundlag af tilgængelig viden og derfor alene ud fra en prognose for de enkelte naturtyper og arters udvikling.

Prognosen for de kortlagte naturtyper er bestemt ud fra deres natur/skovtilstand og de aktuelle trusler og inddeles i *gunstig* eller *ugunstig prognose*. Naturtyper i tilstandsklasse I (høj tilstand) eller II (god tilstand) har en gunstig prognose, hvis det vurderes, at tilstanden også kan opretholdes på langt sigt. I mange tilfælde forudsætter det, at der gennemføres den for naturtyperne nødvendige indsats i form af naturpleje, begrænsning af næringsstofftilførsel, forbedring af hydrologiske forhold m.m.

Prognosen for de øvrige naturtyper og alle arterne er baseret på den

bedste tilgængelige viden. Her benyttes begreberne *vurderet gunstig*, *vurderet ugunstig* og *ukendt prognose*.

I Natura 2000-området er der foretaget følgende vurdering af prognosen for naturtyper og arter:

Prognosen er gunstig eller vurderet gunstig for:

- *Ingen af de habitatnaturtyper og -arter, som området er udpeget for at beskytte.*

Prognosen er ugunstig eller vurderet ugunstig for:

- *Næringsrige søer på grund af stor næringsstofbelastning.*
- *Rigkær, på grund af tilgroning, fragmentering, og da laveste ende af tålegrænseintervallet for luftbåren kvælstofbelastning er overskredet for hele arealet.*
- *Odder på grund af forstyrrelse fra rekreativ udnyttelse, og da spredningskorridorer, der leder til området, er delvis usammenhængende og uden tilstrækkeligt indrettede faunapassager ved krydsning med trafikerede vejanlæg.*
- *Bøgeskov på muld, da højeste ende af tålegrænseintervallet for luftbåren kvælstofbelastning er overskredet.*
- *Ege-blandskove, da højeste ende af tålegrænseintervallet for luftbåren kvælstofbelastning er overskredet.*
- *Elle- og askeskove, da højeste ende af tålegrænseintervallet for luftbåren kvælstofbelastning er overskredet.*
- *Damflagermus. Der er i forbindelse med overvågning af flagermus observeret flere individer af damflagermus i Natura 2000-området. Artens totale udbredelsesområde er dog ikke kortlagt.*



Årslev Engsø. Foto: Jens Erik Lindgaard.

## Målsætning

Det overordnede mål er at sikre eller genoprette gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, der udgør udpegningsgrundlaget i de enkelte Natura 2000-områder (jf. dog nedenfor om eventuelle modstridende interesser).

Der opstilles en **overordnet målsætning** for området. Den overordnede målsætning angiver det overordnede sigte for, hvorledes området skal udvikle sig både for at sikre områdets integritet og en gunstig bevaringsstatus for arter og naturtyper. Målsætningen skal endvidere fremhæve de naturtyper og arter, der udgør den største arealandel af området, og endelig fremhæves forekomster af naturtyper og arter, der har stor vigtighed på nationalt og/eller biogeografisk niveau. En vurdering af denne betydning foretages efter følgende kriterier:

- Stort areal, levested eller bestand
- Få forekomster
- Truede naturtyper og arter
- Særlige danske ansvarsområder

Der opstilles desuden mere **konkrete målsætninger**, der fastlægger de langsigtede mål for udviklingen i areal og tilstand for de enkelte naturtyper og arters levesteder. Målfastsættelsen tager udgangspunkt i den tilstand, som er vurderet for naturtyper og arters levested efter tilstandsvurderingssystemet. Hvor der ikke er udviklet et

sådant system, skal gunstig bevaringsstatus sikres eller genoprettes på baggrund af bedste faglige viden.

Målsætningerne rækker ud over 1. planperiode og beskriver en tilstand, der tager hensyn til potentialet i de lokale naturforhold. Målsætningerne afspejler desuden en afvejning af eventuelle modstridende interesser efter retningslinjer angivet i By- og Landskabsstyrelsen 2007: "Natura 2000-retningslinjer for målfastsættelse og indsatsprogram".

### ***Overordnet målsætning for Natura 2000-området***

I Natura 2000-området er der specielt fokus på næringsrige søer og rigkær da de udgør langt det største areal af naturtyperne på udpegningsgrundlaget. Dette vil samtidig gavne arterne på udpegningsgrundlaget

- *Det overordnede mål for området er:*  
Brabrand Sø og Årslev Engsø henligger som naturligt næringsrige søer, og fremstår sammen med skovtyperne, rørskoven og de afgræssede rigkær som et naturmæssigt hele med plads til mange forskellige plante- og dyrearter. I Natura 2000-området er der speciel fokus på næringsrige søer og rigkær. Begge naturtyper er vidt udbredte i området og danner levested for bl.a. odder og damflagermus.

Der er desuden fokus på at sikre yngle- og rastesteder for damflagermus.

Områdets økologiske integritet sikres i form af en - for den enkelte naturtype - hensigtsmæssig drift/pleje og hydrologi, en lav næringsstofbelastning og gode sprednings- og etableringsmuligheder for arterne.

### ***Konkrete målsætninger for naturtyper og arter***

Der opstilles følgende konkrete målsætninger for naturtyper og arter i Brabrand Sø med omgivelser:

- *Naturtyper og arter skal sikres gunstig bevaringsstatus.*
- *For naturtyper og for arters levesteder, der er vurderet til natur/skovtilstandsklasse I eller II og gunstig prognose skal udviklingen i deres areal og tilstand være stabil eller i fremgang.*
- *For naturtyper og arters levesteder, der er vurderet til natur/skovtilstandsklasse III-V og/eller ugunstig prognose skal udviklingen i deres natur/skovtilstand være i fremgang, således at der opnås natur/skovtilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed dertil.*

*Det samlede areal af naturtypen/levestedet skal være stabilt eller i fremgang, hvis naturforholdene tillader det. Navnlig for skovnaturtyperne kan der være tale om en dynamisk situation, hvor det ikke nødvendigvis er de samme forekomster, der over tid bidrager til arealmålet.*

- *For naturtyper og arter uden tilstandsvurderingssystem og/eller med en ukendt prognose er målsætningen gunstig bevaringsstatus. For arterne betyder det, at deres levesteder danner grundlag for en ynglebestand/antal rastende fugle som minimum svarende til tilstanden ved direktivernes ikrafttræden eller et højere bestandsniveau, der siden da har afspejlet levestedernes bæreevne.*
- *Naturtypeforekomster i artsklasse I målsættes til tilstandsklasse I og skal søges udvidet/sammenkædet, hvis de naturgivne forhold gør det muligt.*
- *Arealet med rigkær søges udvidet i størrelsesordenen 11-13 ha ved at indføre hensigtsmæssig drift på arealer med potentiale for udvikling af naturtypen.*

### **Modstridende interesser**

En målsætning om gunstig bevaringsstatus for en bestemt naturtype kan indebære en nedprioritering af en anden naturtype eller art, og det er nødvendigt at foretage et valg.

Der er ikke erkendt indbyrdes modstridende naturinteresser mellem habitat-naturtyper og –arter i Natura 2000-området

## **Indsatsprogram**

Indsatsprogrammet beskriver indsatsen i den første planperiode 2010-2015 (for skovbevoksede fredskovspligtige arealer dog frem til 2021).

Indsatsprogrammet er baseret på sigtelinjerne for indsatsen i 1. planperiode, som er beskrevet i bilag 3 og i nedenstående retningslinjer.

Indsatsprogrammet består af en række **generelle retningslinjer**, som skal sikre den eksisterende naturtilstand. De generelle retningslinjer gælder for alle arter og naturtyper på udpegningsgrundlaget, og den nødvendige indsats vil efterfølgende blive konkretiseret i de kommunale/statslige handleplaner.

Indsatsprogrammet består desuden af en række **konkrete retningslinjer**, som skal sikre små naturarealer, ubeskyttede naturarealer og særligt truede arter og naturtyper. De konkrete retningslinjer giver en nærmere beskrivelse af den indsats, som i disse særlige tilfælde skal indarbejdes i de kommende handleplaner.



Indsatsprogrammet indeholder ikke bindende krav til kommunernes, Skov- og Naturstyrelsens eller statslige lodsejeres brug af de virkemidler og tiltag, som skal sikre den nødvendige indsats. Virkemidler og tiltag prioriteres og konkretiseres i handleplanerne eller i andre opfølgende tiltag.

Indsatsprogrammet for Natura 2000-området omfatter nedenstående generelle og konkrete retningslinjer, som tillige er vist oversigtligt i bilag 2.

### **Generelle retningslinjer**

*Sigtelinje 1. Areal og tilstand af udpegede naturtyper og levesteder for udpegede arter må ikke gå tilbage eller forringes.*

- 1.1 *Reduktion af kvælstof-deposition på områdets habitatnaturtyper forventes at ske gennem en kommende ændring af husdyrgodkendelsesloven jf. regeringsudspillet Grøn Vækst, april 2009. Den øvrige tilførsel af næringsstoffer til typerne reduceres, herunder fra dræntilløb, dyrkede marker, overfladevand, spildevand og fodring. For marine naturtyper, større søer og vandløb reguleres tilførslen af næringsstoffer via vandplanen.*
- 1.2 *Der sikres den for naturtyperne mest hensigtsmæssige hydrologi i rigkær. Det skal undersøges nærmere, hvor der er behov for at skabe mere hensigtsmæssig hydrologi i skovnaturtyperne.*
- 1.3 *De terrestriske naturtyper skal sikres en hensigtsmæssig ekstensiv drift og pleje, og næringsrige søer sikres gode fysiske og kemiske forhold. I særlige tilfælde kan permanent ophør af drift i skovnaturtyper (urørt skov) være nødvendig for at opfylde direktivforpligtigheden, primært på arealer, som i forvejen i en længere periode har haft minimal eller ingen hugst.*
- 1.4 *Der sikres velegnede levesteder for damflagermus og odder.*
- 1.5 *Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser for odder.*

### **Konkrete retningslinjer**

*Sigtelinje 2. Små og fragmenterede habitatnaturtyper og levesteder for arter, som ikke kan opretholdes ved drift af det nuværende areal alene, sikres ved arealudvidelse, sammenkædning af arealer, pleje af naboarealer og/eller etablering af spredningskorridorer.*

- 2.1 *Der sikres en udvidelse og sammenbinding af rigkærsarealerne.*
- 2.2 *Faunapassageforhold for odderen sikres og forbedres ved 2 trafikerede veje – inden for - og umiddelbart uden for Natura 2000-området.*



*Odderen er afhængig af natursammenhængende sø- og vandløbssystemer, uforstyrrede områder og en god fiskebestand. Foto: NatureEyes, Kim Aaen.*

*Sigtelinje 3. Naturtyper og levesteder, som ikke er beskyttet af natur- og miljølovgivningen skal sikres.*

- 3.1 Skovnaturtyper sikres. Der kan dog være tale om en dynamisk situation, hvor det ikke nødvendigvis er de samme forekomster, der over tid bidrager til sikring af en skovnaturtype.*
- 3.2 Konstaterede forekomster af habitatnaturtyper, der ikke er omfattet af lovgivningen, skal sikres mod ødelæggelse.*
- 3.3 Damflagermus sikres gunstige forhold i kendte overvintningslokaliteter i kalkgruber uden for Natura 2000 området. Fourageringsområder sikres mod tilgroning og næringsstofbelastning, og der sikres hule træer og bygninger, som kan anvendes til sommerkvarter/ynnglelokalitet i tilknytning til kendte fourageringsområder.*

*Sigtelinje 4. Der skal gøres en særlig indsats for naturtyper og arter, hvis biogeografiske status er i fare for at blive alvorligt forringet i 1. planperiode.*

- 4.1 Arealet med rigkær søges udvidet i størrelsesordenen 5-7 ha, hvor de naturgivne forhold giver mulighed herfor.*



*Græssede arealer giver plads til flere plantearter. Foto: Jens Erik Lindgaard.*

### **Forslag til mulige virkemidler**

Kommunerne, Skov- og Naturstyrelsen og statslige lodsejere/myndigheder udarbejder handleplaner, vælger virkemidler og foretager den konkrete forvaltning indenfor rammerne af indsatsprogrammet. Mulige virkemidler nævnt i bilag 2 skal derfor betragtes som eksempler på, hvorledes indsatsprogrammet kan gennemføres.

## **Sammenhæng og synergi med vandplan**

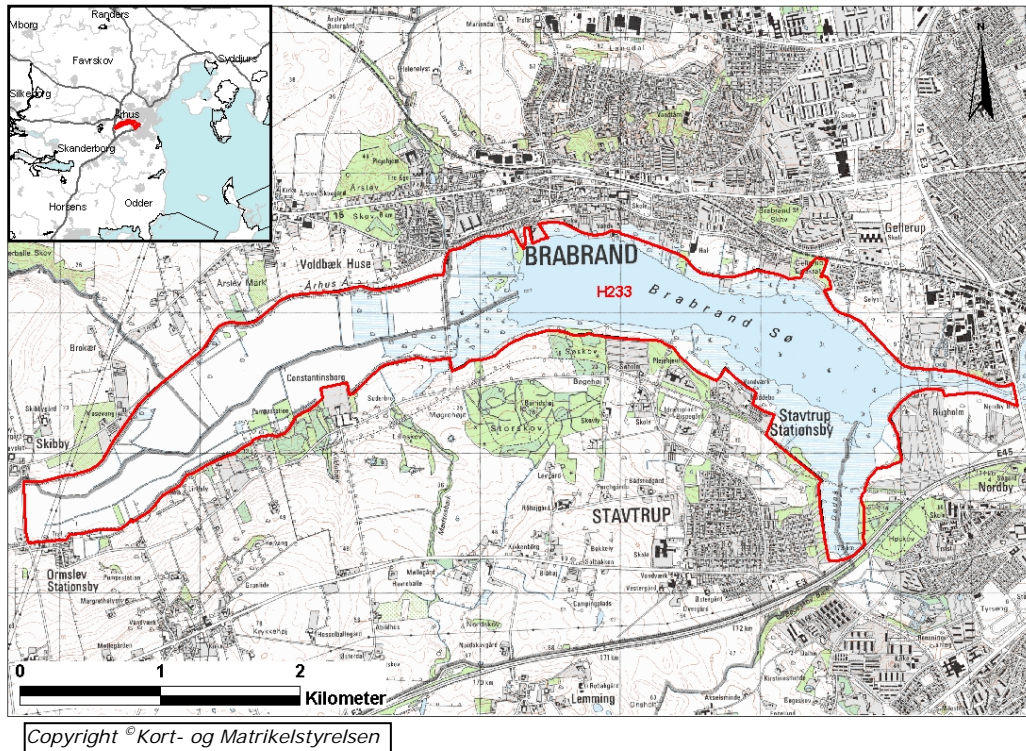
De kommende vandplaner bidrager til at løfte indsatsen med hensyn til forbedret vandkvalitet, herunder reduktioner i tilførslen af næringsstoffer og håndteringen af miljøfremmede stoffer i større søer, vandløb, fjorde og kystvande. Vandplanerne vil derudover bidrage til at sikre kontinuitet i vandløb. En nærmere beskrivelse af konkrete sammenhænge og synergier med den vandplan, der omfatter dette Natura 2000-område, afventer færdiggørelsen af vandplanforslaget.

## **Strategisk miljøvurdering**

I medfør af lov nr. 316 af 5. maj 2004 skal der foretages en miljøvurdering af planer og programmer, der omhandler fysisk planlægning og arealanvendelse, eller som kan påvirke et internationalt beskyttelsesområde væsentligt.

I bilag 4 er der udarbejdet en miljørapport, der belyser konsekvenserne ved at gennemføre Natura 2000-planen for område nr. 233

## Bilag 1. Kort over Natura 2000-områdets placering og afgrænsning



*Natura 2000-områdets afgrænsning. Natura 2000-området består af habitat-område H233 (rød afgrænsning).*

## **Bilag 2. Opsummering af Natura 2000-planen og mulige virkemidler**

# Bilag 2 - Opsummering af Natura 2000-planen og mulige virkemidler

## Natura 2000-område: 233 Brabrand Sø med omgivelser

Habitatområde: 233 Brabrand Sø med omgivelser

Udpegningsgrundlag:

Areal:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

1318 Damflagermus

Ha

Vurderet  
Ugunstig

Genopretning af gunstig status

| Trussel:                                    | Indsats:  | Bemærkning   | Indsats:                            |                          |                                     |                          | Mulige virkemidler:            | Bemærkning:   |
|---|---|--|-------------------------------------|--------------------------|-------------------------------------|--------------------------|--------------------------------|---|
|   |   |  | 1                                   | 2                        | 3                                   | 4                        |                                |   |
| For få egnede overvintringssteder           | Beskyttelse af utilstrækkeligt beskyttede arealer |  | <input checked="" type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input checked="" type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | Begrænsning el. ophør af drift | Det forudsættes at arten sikres gunstige forhold i kalkgruber o.l.  |
| Mangel på egnede fouragerings-/rasteområder | Beskyttelse af utilstrækkeligt beskyttede arealer | Det skal undersøges nærmere hvor damflagermusen yngler og raster | <input checked="" type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input checked="" type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | Faglig udredning               | Sikring af hule træer og bygninger, der anvendes til sommerkvarter/ynglelokalitet i tilknytning til kendte fourageringsområder. |

## Natura 2000-område: 233 Brabrand Sø med omgivelser

Habitatområde: 233 Brabrand Sø med omgivelser

Udpegningsgrundlag:

Areal:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

1355 Odder

Ha

Vurderet  
Ugunstig

Genopretning af gunstig status

| Trussel:                      | Indsats:                                     | Areal:   | Sigtelinje                          |                                     |                          |                          | Mulige virkemidler:                                     | Bemærkning:  |
|-------------------------------|--|--|-------------------------------------|-------------------------------------|--------------------------|--------------------------|---|--|
|                               |  |  | 1                                   | 2                                   | 3                        | 4                        |   |  |
| Trafikdrab                    | Afhjælpning af negative fysiske påvirkninger |  | <input checked="" type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/>            | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | Anlæg af faunapassager                                  |  |
| Forstyrrelser                 | Beskyttelse mod forstyrrelser                |  | <input checked="" type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/>            | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | Begrænsning el. ophør af drift                          |  |
| Arealreduktion/ fragmentering | Udvidelse af naturarealet                    | Sikring af områdets søer, vandløb og vådområder som sammenhængende, potentielle, gunstige levesteder for odderen | <input checked="" type="checkbox"/> | <input checked="" type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | Etablering på §3-arealer<br>Etablering på driftsarealer | Planlægning og implementering af spredningskorridorer i kommuneplaner<br>Planlægning og implementering af spredningskorridorer i kommuneplaner |
| Rusedrukning                  | Ingen Indsats i 1. planperiode               |  | <input checked="" type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/>            | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | Administrative retningslinjer                           |  |



## Natura 2000-område: 233 Brabrand Sø med omgivelser

Habitatområde: 233 Brabrand Sø med omgivelser

Udpegningsgrundlag:

Areal:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

3150 Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter eller store vandaks

Ha

Ugunstig

Genopretning af gunstig status

| Trussel:                          | Indsats:                      | Bemærkning | Indsats: | Sigtelinje                          |                          |                          |                          | Mulige virkemidler:           |
|-----------------------------------|-------------------------------|------------|----------|-------------------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|-------------------------------|
|                                   |                               |            |          | 1                                   | 2                        | 3                        | 4                        |                               |
| Næringsstofbelastning             | Reduktion af næringstilførsel |            |          | <input checked="" type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | Administrative retningslinjer |
| Tilgroning med græs og høje urter | Udvidelse af naturarealet     |            |          | <input checked="" type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | Etablering på §3-arealer      |

## Natura 2000-område: 233 Brabrand Sø med omgivelser

Habitatområde: 233 Brabrand Sø med omgivelser

Udpegningsgrundlag:

Areal:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

7230 Riggær

11 Ha

Ugunstig

Genopretning af gunstig status

| Trussel:                              | Indsats:                      | Bemærkning   | Sigtelinje                          |                          |                          |                                     | Mulige virkemidler:           | Bemærkning:  |
|---------------------------------------|-------------------------------|--|-------------------------------------|--------------------------|--------------------------|-------------------------------------|-------------------------------|--|
|                                       |                               |  | 1                                   | 2                        | 3                        | 4                                   |                               |  |
| Atmosfærisk N-deposition              | Reduktion af næringstilførsel |  | <input checked="" type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input checked="" type="checkbox"/> | Administrative retningslinjer |  |
| Tilgroning med græs og høje urter     | Naturpleje                    |  | <input checked="" type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input checked="" type="checkbox"/> | Afgræsning                    |  |
| Tilgroning med vedplanter             | Naturpleje                    |  | <input checked="" type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input checked="" type="checkbox"/> | Rydning af vedplanter         |  |
| Næringsbelastning fra dyrkede arealer | Reduktion af næringstilførsel | Nedsættelse af næringsstofbelastning fra grundvand og overfladevand. | <input checked="" type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input checked="" type="checkbox"/> | Afskæring af dræn og grøfter  | Nedsættelse af næringsstofbelastning fra grundvand og overfladevand. |
| Grøftning og dræning                  | Forbedring af hydrologi       | Sikring af optimal hydrologi   | <input checked="" type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input checked="" type="checkbox"/> | Afskæring af dræn og grøfter  |  |

## Natura 2000-område: 233 Brabrand Sø med omgivelser

**Habitatområde:** 233 Brabrand Sø med omgivelser

**Udpegningsgrundlag:**

**Areal:**

**Bevaringsprognose:**

**Langsigtet mål:**

7230 Riggær

11 Ha

Ugunstig

Genopretning af gunstig status

| Trussel:                      | Indsats:                  | Bemærkning Indsats:   | Sigtelinje                          |                                     |                          |                                     | Mulige virkemidler:  | Bemærkning:   |
|-------------------------------|---------------------------|---|-------------------------------------|-------------------------------------|--------------------------|-------------------------------------|--|---|
|                               |                           |   | 1                                   | 2                                   | 3                        | 4                                   |  |   |
| Arealreduktion/ fragmentering | Udvidelse af naturarealet | Udvide arealet med rigkær eller potentielt rigkær med 100 % (minimum 11 ha) | <input checked="" type="checkbox"/> | <input checked="" type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input checked="" type="checkbox"/> | Etablering på §3-arealer<br><br>Ekstensivering af græsning | Indføre ekstensiv afgræsning, evt. høslet, og rydning af opvækst på 11 ha potentielt og muligt sammenbindende areal<br><br>ndføre ekstensiv afgræsning, evt. høslet, og rydning af opvækst på 11 ha potentielt og muligt sammenbindende areal |

## Natura 2000-område: 233 Brabrand Sø med omgivelser

Habitatområde: 233 Brabrand Sø med omgivelser

Udpegningsgrundlag:

Areal:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

9130 Bøgeskove på muldbund

2,1 Ha

Ugunstig

Bevaring eller genopretning af  
gunstig status

| Trussel:                   | Indsats:  | Sigtelinje                          |                          |                                     |                          | Mulige virkemidler:           | Bemærkning: |
|----------------------------|---|-------------------------------------|--------------------------|-------------------------------------|--------------------------|-------------------------------|-------------|
|                            |   | 1                                   | 2                        | 3                                   | 4                        |                               |             |
| Atmosfærisk N-deposition   | Reduktion af næringstilførsel                     | <input checked="" type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/>            | <input type="checkbox"/> | Administrative retningslinjer |             |
| Utilstrækkelig beskyttelse | Beskyttelse af utilstrækkeligt beskyttede arealer | <input type="checkbox"/>            | <input type="checkbox"/> | <input checked="" type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | Ekstensiv skovdrift           |             |

## Natura 2000-område: 233 Brabrand Sø med omgivelser

Habitatområde: 233 Brabrand Sø med omgivelser

Udpegningsgrundlag:

Areal:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

9160 Egeskove og blandskove på mere eller mindre rig jordbund

0,6 Ha

Ugunstig

Bevaring eller genopretning af gunstig status

| Trussel:                   | Indsats:  | Sigtelinje                          |                          |                                     |                          | Mulige virkemidler:           | Bemærkning: |
|----------------------------|---|-------------------------------------|--------------------------|-------------------------------------|--------------------------|-------------------------------|-------------|
|                            |   | 1                                   | 2                        | 3                                   | 4                        |                               |             |
| Utilstrækkelig beskyttelse | Beskyttelse af utilstrækkeligt beskyttede arealer | <input type="checkbox"/>            | <input type="checkbox"/> | <input checked="" type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | Ekstensiv skovdrift           |             |
| Atmosfærisk N-deposition   | Reduktion af næringstilførsel                     | <input checked="" type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/>            | <input type="checkbox"/> | Administrative retningslinjer |             |

## Natura 2000-område: 233 Brabrand Sø med omgivelser

Habitatområde: 233 Brabrand Sø med omgivelser

Udpegningsgrundlag:

Areal:

Bevaringsprognose:

Langsigtet mål:

91E0 \* Elle- og askeskove ved vandløb, søer og væld

0,4 Ha

Ugunstig

Bevaring eller genopretning af gunstig status

| Trussel:                   | Indsats:  | Sigtelinje                          |                          |                                     |                          | Mulige virkemidler:           | Bemærkning: |
|----------------------------|---|-------------------------------------|--------------------------|-------------------------------------|--------------------------|-------------------------------|-------------|
|                            |   | 1                                   | 2                        | 3                                   | 4                        |                               |             |
| Utilstrækkelig beskyttelse | Beskyttelse af utilstrækkeligt beskyttede arealer | <input type="checkbox"/>            | <input type="checkbox"/> | <input checked="" type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | Ekstensiv skovdrift           |             |
| Atmosfærisk N-deposition   | Reduktion af næringstilførsel                     | <input checked="" type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/>            | <input type="checkbox"/> | Administrative retningslinjer |             |

## Natura 2000-område: 233 Brabrand Sø med omgivelser

---

## **Bilag 3. Væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver**

### **Væsentlige naturopgaver**

Miljøministeriet har udarbejdet en oversigt over væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver i Natura 2000-planlægningen. Det er de opgaver, som tillægges den højeste prioritet i 1. planperiode fra 2010 til 2015:

### **Væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver i Natura 2000-planlægningen:**

Danmark er ifølge Habitatdirektivet forpligtiget til at iværksætte de nødvendige foranstaltninger, der sikrer eller genopretter en gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, der udgør habitatområdernes udpegningsgrundlag.

Samtidig er Danmark forpligtet til, via gennemførelsen af Fuglebeskyttelsesdirektivet, at træffe egnede foranstaltninger med henblik på at beskytte yngle- og rasteområder for en række fuglearter.

### **Væsentlige trusler mod naturen**

En række faktorer udgør de væsentligste trusler mod de direktivudpegede naturtyper og arter:

**Næringsstofbelastning** medfører markante forringelser af terrestriske naturtyper, søer, vandløb og kystnære farvande først og fremmest som følge af gødskning, afstrømning fra markarealer og kvælstofnedfald. Store mængder næringsstoffer i naturen fremmer ensartede næringskrævende artssamfund på bekostning af et alsidigt plante- og dyreliv og medfører forringede forhold for den biologiske mangfoldighed og naturtyper og arter;

**Tilgroning** ændrer på afgørende vis levevilkårene for en række plante- og dyrearter, herunder fuglene. Det truer også især lysåbne naturtyper som moser, enge, klitter, heder, overdrev men også egeskove ofte som følge af manglende eller utilstrækkelig drift;

**Fragmentering** skaber isolation af arternes bestande, hvorved de risikerer at uddø. Foruden et direkte tab af naturareal, forringes de eksisterende naturtypers tilstand og deres økologiske funktioner;

**Udtørring** er en vedvarende trussel mod mange våde naturtyper og de tilhørende arter som følge af en ændring i de naturlige vandforhold;

**Invasive arter** er ikke hjemmehørende arter, der spreder sig. De optager plads og fortrænger det oprindelige plante- og dyreliv og findes i dag på mange naturarealer;



**Forstyrrelse** kan være en afgørende faktor navnlig for truede og sårbare arter, der på grund af levevis og specifikke krav til levested, vil være følsomme overfor menneskelige aktiviteter.

Ofte vil truslerne påvirke i samme retning. For eksempel er tilgroning ofte en effekt af næringsstof-belastning og udtørring, tillige er presset på mange arter højt på grund af fragmentering, og det øges yderligere med forekomst af for eksempel invasive arter og menneskelig forstyrrelse.

### **Overordnet målsætning**

Målsætningen er, at de udpegede naturtyper og arter på sigt opnår "gunstig bevaringsstatus". Der skal opstilles en langsigtet målsætning for hvert af de udpegede Natura 2000-områder.

Målsætningen rækker udover 1. planperiode og beskriver en tilstand, der tager hensyn til potentialet i de lokale naturforhold og i de udpegede områder som helhed.

### **Sigtelinjer for indsatsen i 1. planperiode**

Natura 2000-planen skal under hensynstagen til den overordnede målsætning opstille konkrete retningslinjer for indsatsen i 1. planperiode for hvert enkelt beskyttelsesområde. Det kan være en indsats, som strækker sig ud over planperioden, men som skal iværksættes nu.

Opfyldelsen af Habitat- og Fuglebeskyttelses-direktivernes krav om "gunstig bevaringsstatus" er en opgave, som strækker sig over lang tid og kræver en omfattende indsats. Det er derfor nødvendigt at prioritere og målrette indsatsen i den enkelte planperiode. Den nationale prioritering af indsatsen i 1. planperiode fokuserer på at sikre naturtilstanden for udpegede naturtyper og bestandene for udpegede arter. Der vil på baggrund af naturmæssige forskelligheder være regionale forskelle i gennemførelsen af indsatsen.

### **Sikring af naturtilstanden af eksisterende naturarealer og arter i beskyttelsesområderne**

Ifølge direktiverne skal de naturtyper og arter, der udgør områdernes udpegningsgrundlag, have en gunstig bevaringsstatus. Der er således en forpligtigelse til at sikre naturen mindst samme tilstand som ved direktivernes ikrafttræden. Dette kræver ofte en løbende driftsindsats og en vedvarende indsats mod næringsstofbelastningen på de eksisterende naturarealer for at opretholde eller genoprette dem i samme tilstand.

### **Sikring af de små naturarealer**

De små naturarealer er ofte i dårlig naturtilstand, blandt andet fordi de er så små, at påvirkningen fra omgivende arealer har stor betydning. En udvidelse af små naturarealer indenfor beskyttelsesområderne samt eventuelt sammenkædning af arealer via spredningskorridorer og trædesten kan være nødvendig for at opretholde naturtilstanden også på længere sigt.

### **Sikring af naturtyper og levesteder som lovligt kan ødelægges**

Der skal ske en sikring af de naturtyper og levesteder, der ikke er beskyttet mod aktiviteter, som direkte kan ødelægge dem. Det drejer sig for eksempel om skovens naturtyper og sten- og boblerev på havet. Der vil derudover være andre ikke beskyttede levesteder for visse af direktivernes arter, hvor en sikring kan være nødvendig, for eksempel for visse fuglearter.

### **Indsats for truede naturtyper og arter**

For naturtyper og arter, hvis status på landsplan er i fare for at blive voldsomt forringet i 1. planperiode, og hvor der er en fare for, at de forsvinder fra den danske natur på sigt kan en egentlig naturgenopretningsindsats og/eller målrettet drift være nødvendig. Som eksempler på truede naturtyper og arter kan nævnes højmoser, eremit og sorterterne.


Natura 2000-planlægningen fastlægger desuden retningslinjer for myndighedernes skønsmæssige beføjelser efter lovgivningen i øvrigt.

### **Natura 2000 og Vandrammedirektivet**

Gennemførelsen af Vandrammedirektivet og vandplanerne forventes at bidrage til at imødegå nogle af ovennævnte trusler. Eksempelvis genskabes nye naturområder i ådale, og vandkvaliteten vil blive forbedret. Omfanget af synergieffekten mellem Natura 2000 og Vandrammedirektivet vil blive tydelig undervejs i planprocessen. For vandforekomster, der også er omfattet af Natura 2000-direktiverne, vil det strengeste af miljømålene være gældende.

Med målbekendtgørelsen er der fastlagt nærmere retningslinjer for fastsættelse af mål i Natura 2000-områderne og defineret en 5-trinskala for naturtilstanden i 18 lysåbne naturtyper. Et tilsvarende tilstandssystem er under udarbejdelse for de 10 skovnaturtyper og for direktivernes arter. På et senere tidspunkt vil et tilstandssystem for såvel de ferske som de marine naturtyper blive udarbejdet.





Miljøministeriet  
By- og Landskabsstyrelsen  
Haraldsgade 53  
2100 København Ø

Telefon 72 54 47 00  
[blst@blst.dk](mailto:blst@blst.dk)  
[www.blst.dk](http://www.blst.dk)